

AMASYA TAŞ KESİLME EFSANELERİ VE MOTİFLERİ*

Tuğrul BALABAN**

ÖZET

Efsane türünün konu zenginliği beraberinde ortak bir tanım yapma güçlüğü de getirir. Konularının çeşitliliği halkbilimi dışında pek çok farklı disiplinin ilgisini çeker. Her alanın efsaneyi kendi bakış, düşünüş ve algılayış biçimlerine göre tanımlamaları farklı yönlerini görmeleri sonucunu doğurmuştur. Bu sebeple efsane tanımları türün belirgin özelliklerinin sıralanması sureti ile yapılabilir. Çünkü efsane aynı anda birden çok şeydir.

Özellikle mitolojik kaynaktan beslenen ve oluşum-dönüşüm efsaneleri adı ile anılan şekil değişikliğine bağlı anlatmalar, geçmiş kültürel deneyimlerin bugünkü inanmalara yansımaları olmaları sebebiyle binlerce yıllık bir deneyimi ifade ederler. Bu şekilde ait oldukları toplumun yaşam serüveni içerisinde geçirdiği evreleri ve sahip oldukları değerlerin bugüne etkilerini yansıtır.

Bu çalışmada, Amasya ilinde maddi izi bulunan ve halk tarafından tanınarak etrafında çeşitli pratikler oluşmuş olan 19 taş kesilme efsanesinin motif yapısının ortaya konulması amaçlanmıştır. Alan/saha araştırması ile "yönlendirilmiş ve yönlendirilmemiş görüşme/mülakat" ve "gözlem" yöntemleri kullanılarak tespit edilen efsanelerin genellikle tarım arazileri dışında ve sarp bölgelerde bulunduğu görülür. Arazi yapısı içerisinde açıklanma hissi ve ihtiyacı uyandıracak şekilde topografik bir farklılık gösterirler. Bu sebeple çoğu zaman benzetme yoluyla anlamlandırılmaya çalışılırlar. Şekil değiştirme efsaneleri içerisinde taş kesilme anlatmaları, bir taşın, kayanın ya da dağın teşekkülünü ve menşei izah ederler. Bu anlamda bildirme ve açıklama fonksiyonunu yerine getirmiş olurlar.

Çalışmada yer alan ve tarafımızdan Amasya ili sınırları içerisinde derlenmiş 19 "taş kesilme efsanesi"nde istenmeyen bir durumdan kurtulmanın çareleri tükendiğinde, düşmana ya da istenilmeyene teslim olmaktansa taş döndürülmeyi dileyerek, durumdan kurtulma dile getirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Amasya, efsane, taş kesilme, motif.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

**Öğr. Gör. Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: tugrubalaban@gmail.com

ON AMASYA PETRIFICATION LEGENDS AND MOTIVES

ABSTRACT

The wealth of topics of the the type of legends brings with the difficulty of making a common definition. Variety of topics except folklore interest many different disciplines. Each field's definition of legend in accordance with its own view, thought and perception resulted in seeing different dimensions. For this reason, descriptions of legend can be made by sequencing the significant characteristics of the species. Because, legend is more than one thing at the same time.

Narratives express thousands of years of experience that reason of reflections of past cultural experiences to present belief and especially they supplied from the mythological legends and named the aforementioned fed and formation of the shape of the change in the conversion. In this way, the stages in the adventure of life of the community to which they belong and they reflect the effects of the values they have today.

In this study, to present 19 petrification which is located in the province of Amasya and the public recognition of the trail around the property that composed of several practices is aimed. Fixing legends generally located outside of farmland and steep areas. There stones exhibit topographical differences in the form of requiring explanation on the field. For this reason, they are tried to mean by analogy most of the time. Petrification legends tell the strain in a stone, rock or mountain formation, and they explained the origin. In this sense, the function of reporting and disclosure are fulfilled.

In the study, when exhausted remedies to get rid of an unwanted situation of 19 petrification legends that compiled by us in the province of Amasya, it is mentioned converting to stone rather than surrender to the enemy or downgrade unwanted wishing to get rid of the unwanted situation status.

Key Words: Folklore, Amasya, legend, petrification, motive.

Giriş

Yaratılışa ait zamanın anlatmaları olan mitler, tarihi devirlerde efsanelerin bünyesinde yaşam bulurlar. Efsaneler, beslendikleri kaynaktan aldıkları kutsiyet unsuru ile gerçeklik kazanır, yaptırım gücüne sahip olurlar. Taş kesilme efsaneleri bu mitik anlatmaların zamanımızda izlerini yansıtan en tipik örnekleri olarak yaratılış-oluşum-dönüşüm efsaneleri içerisinde yer alırlar. Genellikle bir cezalandırma ile ilişkilendirilen bu taş yapılar korku unsuru ile korunmuş ve etraflarında oluşan uygulamalarla da kutsiyet kazanmışlardır.

Şekil değişikliği esasına dayanan taş kesilme efsaneleri üzerine Amasya ili bağlamında hazırlanan bu çalışmada efsanelerin StithThompson'ın Motif Index of Folk Literature (Halk Edebiyatı Motif İndeksi) adlı eseri kullanılarak çıkarılmış motifleri değerlendirilecektir.

Arthur Christensen'e göre motif, *“Canlılıklarıyla kendilerini kabul ettiren, tarifi güç bir psikolojik kanuna göre, dinleyiciyi avuç içine alabilen ve iptidai fikir silsilelerinden yeni terkiplere girmek için az veya çok parçalara ayrılabilen unsurlar”*dır. (Sakaoğlu 1980: 24) Metin Ekici,

Turkish Studies

International PeriodicalFortheLanguages, LiteratureandHistoryofTurkishorTurkic
Volume 8/8 Summer 2013

ülkemizde yapılan derleme çalışmaları ile ilgili eleştirilerinde motif olmayan unsurların da motif gibi anlaşıldığını ifade eder. Bu konunun daha iyi anlaşılması için S. Thompson'ın tanımını verir: *"Motif, bir masaldaki en küçük unsur olup, bu unsur gelenekte sürekli bir varoluş gücüne sahiptir. Bu güce sahip olabilmek için bu unsur görülmemiş ve çarpıcı bir özelliğe sahip olmak zorundadır."* Thompson'a göre motifler üç tarif içerisinde yer almalıdır: *"Birinci grupta yer alanlar; tanrılar, olağanüstü hayvanlar, cadılar, devler, periler gibi şahane yaratıklar ve hatta gözde olan en küçük çocuk veya hain üvey anne gibi gelenek tarafından bilinen insan karakterlerini de içine alan masalların aktörleridir. İkinci grupta ise; bir hareketin arkasındaki büyümlü objeler, olağanüstü görenekler, acayip inanmalar ve benzeri gibi unsurlar. Üçüncü grupta ise; tek tek olaylar yer alır"* Thompson son olarak izahlarını örneklerle de açıklama yoluna gitmiştir: *"Masalda bir anne olmak motif değildir. Hain üvey anne ise bir motif olabilir, çünkü o en azından görülmemiş bir şey olarak düşünülmüştür. Hayatın gelişigüzel olayları motif değildir. (Thompson 1984'ten aktaran; Ekici 1998: 29-31). Açıklamalardan hareketle metindeki herhangi bir unsurun motif olabilmesi için doğal özelliğinin dışında, dikkat çekici ve çarpıcı bir yönünün bulunması gerekir. Bu birimin anlatıya bir yönüyle tesiri olması gerekir. Anlatımda dikkat çekmeyen unsurları motif olarak değil anlatının doğal ortamı olarak kabul etmek veri karmaşasını önleyecektir. Ayrıca motifler kendinden sonra gelecek olan motife zemin hazırlama işlevi görürler.*

Çalışma, Amasya'da saha araştırması yoluyla tarafımızdan derlenen 19 taş kesilme efsanesine ait metinlerin motif gruplarının belirlenmesi ve motiflerin Index'e uyumunun araştırılması esasına dayanmaktadır. Bu doğrultuda tespit ettiğimiz motiflerin büyük bir kısmının katalogla uyumlu olduğu görülmüş olup; katalogda yer almayan motifler, Türk motifini simgeleyen (T) harfini motiflerin başlarına koymak suretiyle ilâve edilmiştir.

Efsane Türü ve Taş Kesilme Efsaneleri

Efsane, anlatma esasına bağlı edebî metinlerin tamamından izler taşır. O, mitolojik dönemin mirasını kullanır. Mitin tarih öncesindeki hâkimiyet alanı tarih sonrası efsaneye geçer ya da mit tarih sonrasında kılık değiştirerek efsane olur. Destanın tarihiliği, masalın olağanüstülüğü, mitin kutsiyeti onun bünyesinde hayat bulur. Bu bakımdan türlerin tanımlarında efsane ile ayrımını belirtmek de zor olmuştur. Efsane türünün konu zenginliği beraberinde ortak bir tanım yapma güçlüğünü de getirmiştir.

Günümüzde, geçmişe nazaran efsanenin daha net tanımlarına ulaşılabilirse de yapılan tanımlar türün belirgin özelliklerini sıralamak suretiyle ortaya konulur. Çünkü efsane aynı anda birden çok şeydir. LindaDegh efsaneyi tanımlarken özelliklerini sıralar: *"Efsane bir hikâyledir, bir anlatıdır, özel bir davranıştır, sosyal bir olaydır, bir uyarıcıya karşı sözlü bir cevaptır, universal kültür ve bundan doğan bir formdur, şiirsel bir cevaptır (tepkidir)." Yazar, tanımlamanın güçlüğüne işaret ederek efsanenin tanımını şu ifadelerle özetler: "Bunların hepsini birleştirirsek bir folklor türüdür." (Degh 2001: 24)*

LauriSimonsuuri'nin efsane tanımı bugüne kadar yapılmış tanımları uyumlu bir şekilde birleştirir: *"Efsane, belirli bir yer ve zamanda meydana gelen; bir kişi, bir görüntü ya da olay hakkında hatıra gibi nakledilen anlatımlardır. İnandırıcı ve öğretici olduğu varsayılan apaçık, doğru ve konsantre malumatı ihtiva eder. Yöreselliğine karşın bu anlatımlar, çokluk evrensel hakikatleri barındırır." (Degh 2001: 40)*

Yukarıda verilen tanımlardan hareketle efsane, tarihi bir olay, metafizik bir tecrübe, tarihi, dini veya olağanüstü bir kahraman, bulunduğu mekânda diğer yapılardan farklı birtakım özellikleri olan bir yer hakkında anlatılan; kutsal kabul edilmesi yönüyle sorgulanamaz bir gerçekliğe sahip olan, bilgilendirici, öğüt verici ve eğitici kısa anlatımlardır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Efsanenin alt başlığı içerisinde anılan “taş kesilme” ya da “taş dönüşme” efsaneleri köken mitleridirler. Doğal şekilleri bakımından çevresindeki doğadan bir şekilde farklı olan yeryüzü şekillerinin anlamlandırılması esasına dayanırlar. Mitik metinlerdir; ancak mit değildirler. Başlangıca ait zaman öncesi bir dönemde değil yaşanan, bilinen bir zamanda oluşmuşlardır. Sedat Veyis Örnek’e (2000:101) göre bu taşlar doğaüstü kudretlerle anılmışlardır. Bu sebeple doğrudan kendilerinden dilek dilenen, kurban kesilen varlıklar (13 ve 14 numaralı metinler) birer kutsal obje olmuşlardır.

Taşların bir şekilde dilekleri karşılama aracı olarak görülmesi onların büyüyle ilişkilendirilmesi sonucunu doğurur. Taşta hayat bulan ruhun taşın kendisi ile doğrudan değil onu kutsallaştıran simgeyle ilgisi vardır. Burada kutsallaştırılan simge konumunda bulunan velilik kurumu farkında olmadan tanrılaştırılmaktadır. “Kökenlerine ya da biçimlerine bağlı olarak bazı kutsal değerler kazanmış olmalarına karşın taşlar, tapımın nesnesi değil aracı olmuştur.” (Eliade 2003: 222)

Taşın insan hayatı ile ilgisi Türk kozmogonisinde kâinat kadar eskidir. Verbitskiy’den derlenen Altay Yaratılış Destanında uçsuz bucaksız evrende uçan Tanrı Ülgen, denizden çıkan taş oturunca rahatı bulur: “Denizden çıkan bir taş, fırladı çıktı yüze,/Hemence taşı tuttu, bindi taşın üstüne!/ Artık Ülgen memnundu, rahatı bulmuş idi,/Üzerinde duracak bir yeri olmuş idi.” (Ögel 2010a: 433)

İnsanın etrafında başlangıçtan itibaren varlığını ve gücünü hissettiği taş dair bir takım pratikler geliştirmesi “içinde esrarengiz bir kudret ve kuvvetin var olduğuna inanılıyor” (Tanyu 1968: 20) olmasından kaynaklanır. Onun koruyucu yönü çoklukla kendisiyle ilgili değil ilişkilendirildiği varlıkla ilgilidir. “İlkel toplumlarda bir taşın çok fazla mana ile dolu sayılması yüzünden “hususî dini ibadet mevzuu” bile yapılmakta, bunlar bir fetiş olarak kullanılmaktadır.” (Tanyu 1968: 21)

Merzifon ilçesine bağlı Hırka köyünde Ukkâşe Sultan türbesinin taşına ev isteyenler ev, araba isteyenler araba resmi yaparlar. Taş burada sadece mesajın iletilebilmesi ve kalıcı hâle getirilmesi için aracı konumundadır. Burada söylemin yeterli görülmeyp dileğin yazılı hale getirilmesi görülmektedir. Bu açık bir şekilde benzeme büyüsidir. Buradaki temennide taşın aracı kılındığı, türbeler etrafında uygulanan diğer pratiklerden de anlaşılmaktadır. Motif Index içerisinde “F950. Olağanüstü tedaviler” başlığı incelendiğinde şifa, kudreti çevresine şümul etmiş keramet ehli varlığa aittir ve bu etki sebebiyle kabri etrafındaki taş, toprak, bitki veya ağaç gibi unsurlara yayılmak suretiyle nüfuz etmiştir.

AnnemarieSchimmel “En eski zamanlardan beri insanlar çevrelerinde gözlemledikleri doğa olaylarından etkilenmişler ve çoğunlukla tedirgin yaklaşmışlardır. Sonsuza kadar yaşayacakmış gibi duran, hiç değişmeyen, kolaylıkla kudretin işaretleri olarak görülen; ayrıca ezeli ve ebedi gücü temsil eden taşlara baktıklarında kuşkusuz korkmuşlardır.” (2002: 20) ifadeleriyle taştaki kudretin insanlar üzerindeki etkisini açıklar. Mircea Eliade taşın aracı konumunu “Kutsal oluşu özellikle bu bir şeye ya da bir yere bağlıdır, varlığıyla ilgili değildir, insanlar taşlara, olduklarından farklı bir şeyi temsil ettikleri sürece tapmışlardır. Taşlara tapmışlardır ya da bunları ruhani eylemin araçları, ölümlerini veya kendilerini korumaya yönelik enerji merkezleri olarak kullanmışlardır. Bunun nedeni de, burada belirtmenin yararı vardır, tapım özelliklerine sahip olmuş taşların çoğunun araç olarak kullanılmış olmasıdır: Belli şeyleri elde etmek, bunlara sahip olmak için kullanılmışlardır. Dinden daha çok büyüyle ilgilidirler. Kökenlerine ya da biçimlerine bağlı olarak bazı kutsal değerler kazanmış olmalarına karşın taşlar, tapımın nesnesi değil aracı olmuştur.” (Eliade 2003: 222) sözleriyle ortaya koyarak yine simge varlığın (taşın) insan ile kutsal arasındaki ilişkiyi düzenlediğini belirtir. Sahada yapılan gözlemlerde askere giden gençlerin efsane bölgesinin taşlarından yanlarına almak ve mektuplarını

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

ilgili yere bırakmak gibi usullerle korundukları; hastaların cevherinden (toprağından) yemek/sürmek yoluyla şifa buldukları; taşların çevrelerindeki yerleşim yerlerini korudukları ve törenin koruyucusu oldukları görülür. Ancak burada koruyucu konumunda bulunan taşın bizzat kendisi değildir. Anlatmalarda taşın inanç ile ilişkisi özellikle vurgulanmış ve bu yolla aracı konumu öne çıkarılarak genel kabule uygun bir yapıya büründürülmüştür. Bu yapıların insan ile kutsal arasındaki bağı kurmuş oldukları, dolayısıyla kaynağı bakımından değilse de işlevi bakımından aracı olmanın ötesinde bir görev üstlenmedikleri açıktır.

Şekil değiştirme motifi içerisinde en sık rastlanılan alt başlık taş kesilmedir. Taş kesilme *“bir efsanede yer alan canlı veya cansız unsurların bir üstün güç tarafından cezalandırılması veya bir felâketten kurtarılması için o andaki şekillerinden daha farklı bir şekle çevrilmesidir. Değişikliğin temel sebebi cezadır; felâketten veya sonu felâkete varabilecek bir tehlikeden kurtarma ikinci derecede kalır.”* (Sakaoğlu 1980: 29)

Taşlara verilen isimlerin genellikle taş kesilen, konunun öznesi durumunda bulunan kişilerle ilgisi bulunur. Gelin kayası, Beş Kardeşler, Güzelce Kız, Analıkızlı gibi.

Efsanelerin Motif Yapısı

Amasya’da tespit edilen efsaneler, genellikle tarım arazileri dışında ve sarp bölgelerde bulunur. Arazi yapısı içerisinde açıklanma hissi ve ihtiyacı uyandıracak şekilde topografik bir farklılık gösterirler. Bu sebeple çoğu zaman benzetme yoluyla anlamlandırılmaya çalışılırlar. *“Bu motife yer veren efsaneler, daha ziyade bir şeyin sebebini, teşekkülünü, menşeiini izah ederler. Yani “açıklama” , “bildirme” fonksiyonundadırlar. Benzerlerinden farklı olan dağ, taş, ağaç vb. varlıkların menşeiini, yapısını izah etme ihtiyacından doğan bu anlatmalar, aynı zamanda dinî, ahlâkî bir karakter de taşırlar.”* (Ergun 1997: 167)

Çalışmada yer alan “taş kesilme efsaneleri” bahsinde, istenmeyen bir durumdan kurtulmanın çareleri tükendiğinde, düşmana ya da istenilmeyene teslim olmaksızın taşa döndürülmeyi dileyerek, istenilmeyen durumdan kurtulma durumu dile getirilmektedir. *“Doğada bulunan ve insanda merak veya korku uyandıran veya sıra dışı oluşlarıyla haklarında bilgi edinme gereksinimi duyuran doğal ama sıra dışı oluşumlar, doğaüstü güçlerin ama çoğu zaman Tanrı’nın ödül veya ceza olsun diye “taşa çevirdiği” insanlar veya diğer canlılardır.”* (Oğuz ve Ersoy 2007: 3)

Taş kesilme, insanın, hayvanın, bitkinin veya herhangi bir nesnenin taşa dönüşmesidir. Taşa dönüşmenin çeşitli sebepleri vardır. Bazen, taş kesilmeye bir beddua sebep olur, bazen günah işleyenler Allah’ın gazabına uğrayarak taşlaşır. Kimi zaman da taş kesilme, bunu dilemekle gerçekleşir. Zor durumda kalanlar, içinde bulundukları durumdan kurtulmak için Allah’tan kendilerini taşa çevirmesini dilerler. *“Hayvanların taş kesilmeleri daha ziyade sahipleriyle ilgilidir. Onlarla birlikte bulundukları için taş kesilirler.”* (Sakaoğlu 1980: 38)

Taş kesilme olgusunun yaşandığı durumların şu başlıklar altında gerçekleştiği görülmektedir:

1. Cinselliğin örtük olarak vurgulandığı namus meselelerinde (6,10 numaralı efsaneler) ,
2. Kavuşamama durumlarında özlemin acısını dindirme amacıyla (8, 12 numaralı efsaneler),
3. Otoriteye başkaldırı durumunda bir cezalandırma aracı olarak (14 numaralı efsane),
4. Ahlaki bir takım uygunsuzluklarda isyan aracı olarak (11, 15 numaralı efsaneler),
5. Olumsuz durumlardan kurtulmak için dualara bir cevap olarak (1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 16, 17, 19),
6. Kutsal şahsın kerameti yoluyla (13 numaralı efsane),
7. Tanrı’ya ya da kutsal olana saygısızlık sebebiyle (18 numaralı efsane).

Bahsi geçen “taş kesilme” anlatmalarının merkezinde örtük bir “cinsellik” ve buna dayalı bir “namus” olgusunun yattığı görülmektedir. Efsaneye konu genç kız ya da efsanede geçtiği

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

şekliyle gelin kendisine sahip olmak isteyenlerden kurtulmak istemektedir. Fakat son noktada ya kendisine iradesi dışında sahip olunacak ya da bu durumdan kurtulmayı dileyecektir. Burada kurtuluş yolu olarak taşa dönüşmek olgusu tercih edilmektedir. Taşa dönüşmek canlı varlığın canlılık özelliğini kaybetmesi demektir. Muhtemelen tehlike bertaraf edildikten sonra ya da öte dünya inancı içinde bulunduğu mevcut şartlar dâhilinde yeniden canlanmayı temsil etmektedir. İlkel toplumdaki modern topluma dönüşürken inanç sistemlerine bakıldığında ilkel toplumlarda “animist” inanç biçiminin var olduğu görülmektedir. Taş kesilme, iyiler için bir kurtuluş, kötüler için ise bir cezadır. “*Taş kesilme motifinin yer aldığı efsanelerde bazı davranış kalıplarının pekiştirildiği, bunların etrafında geleneksel ahlâk anlayışlarının, “taşlaşma” müeyyidesiyle, taş aracılığı ile ebedileştirilmesi arzusunun yattığı görülmektedir.*” (Feyzioğlu 2011: 131)

“*Animizm, cansız nesneye canlıymış gibi davranmaya inanmayı temsil etmektedir.*” (Yapıcı ve Yapıcı, 2010: 150) İnsanoğlunun avcı-toplayıcı dönemlerinde insanlar cansız nesnelere tapınmışlar ve onların bir ruhu olduğuna inanmışlardır. “*Animizm inancında, ölümden sonra ruhların ikamet ettiğine inanılan muhtelif yerlerden birisi de taştır. Bir ruh, taşta yerleşip oturduğuna göre, taşın nasıl bir kıymet taşıyacağı anlaşılabilir.*” (Schimmel 1955: 12) Kültürün yüz binlerce yıldan beri birike birike geldiği göz önünde bulundurulduğunda, animizm olgusunun inanış sistemleri içinde kaybolmayarak, taş kesilme efsanelerinin kaynağını oluşturduğu görülmektedir. “*Taş kesilmenin anlatıldığı efsanedeki dinî, ahlakî düşünceler, âdeta taşın kalıcılığıyla birleşmekte, ibret dersi bütün insanlık ve bütün zaman için ebedileşmektedir.*” (Kaya 2007: 55)

Efsanelerin taş kesilme ile sonlanması ve yeniden canlanmanın meydana gelmemesinin nedeninin de animist düşünme (inanış) biçimlerinin günümüz inanış sistemleri açısından geçerliliğini yitirmesinden kaynaklanmaktadır.

Taşa dönüşme bazen bir kurtuluş çaresidir bazen de bir lânet. Taşa dönüşme inancı da bir dua neticesinde gerçekleştiği için İslâmî olarak algılsa da aslında inancın kaynağı İslâm öncesi geleneğe ve mitik anlatımlara dayanmaktadır. Varlığın bir formdan başka bir forma dönüşmesi İslâm öncesi inançlar açısından oldukça sık rastlanılan bir motiftir. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesinde Dirse Hanın hatunu yaralanmış olan oğlunu aramak için “*Karşı Yatan Ala Tağ*”a gider. Dağ koruyucu, hâmi bir ruhtur ama Dirse Hanın oğlunu korumamıştır. Dirse Hanın hatunu “*Karşı Yatan Ala Tağ*”a bu sebeple beddua eder:

“*Akar senünsularunKazılıkTağı/ Akar iken akmaz olsun/ Biter senünotlarınKazılıkTağı/ Biter iken bitmez olsun/ Kaçar senüneyiklerinKazılıkTağı/ Kaçar-iken kaçmaz olsun taş da dönsün*” (Ergin 1989: 89)

Evlat acısı çeken Dirse Hanın hatununun dağ ile konuşması ve en büyük bedduasının “*taş*” olması ilgi çekicidir. Zira “*Ala Tağ*” zaten bir taştır. Üzerinde gezen geyiklerin taş olması dağ için bir anlam ifade etmemelidir. Öyleyse buradan “*Ala Tağ*”ın da canlı olarak görüldüğünü anlıyoruz.

Taşa dönüşmüş varlık görüyor, işitiyor, anlıyor ve eylemde bulunabiliyorsa yardım da edebilir. Bu sebeple Küçük kızılca’da Gelinkayasını ziyaret edenler sancılarını bırakıp giderler.

Efsanelerin Motif Listesi

A974. “*İnsanların taş kesilmesinden oluşan kayalar*”

Gelin dua eder tüm kervan taş kesilir. (E.1)

Musaköy’deki kayalar düğün alayının taş kesilmesinden oluşur. (E.2)

Korkut köyündeki kayalar kervanın taş kesilmesinden oluşmuştur. (E.4)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Allah, gelini, davulcuyu, zurnacıyı ve peşindeki vatandaşları ve yere dökülen altınları taş yapar. (E.5)

Tarlanın ortasındaki kayalar bu kız ile erkektir. (E.6)

Aynalı Mağara Güzelcekız ile Çobanın taş kesilmesinden oluşur. (E.8)

Kırkkız kayaları kızların taş kesilmesinden oluşur. (E.9)

Kızlar dua eder ve uçurumun kenarında taş kesilirler. (E.10)

Analıkızlı kayası anne ile kızının taş kesilmesinden oluşur. (E.11)

A980. "Belli yerlerin menşei"

Kervanın taş kesildiği yer Gelinkız Kayası adıyla bilinir. (E.1)

Aynalı Mağara Güzelcekız ile Çobanın taş kesilmesinden oluşur. (E.8)

A1617. "Yer isimlerinin menşei"

Musaköy'deki bu kayaların olduğu yere Gelinkız Kayası mevkii denir. (E.2)

Hadisenin olduğu yer Kızs...n adıyla bilinir. (E.6)

İrmak kıyısındaki kaya Güzelcekız ismini alır. (E.7)

Yüzünün güzelliğinin yansımından mağara aynalı mağara olarak anılır. (E.8)

C510. "Ağaç ve bitkiye dokunma yasağı"

Analıkızlı'nın etrafındaki ağaçlardan dal almak bile yasaktır. (E.11)

D420-D429. "Hayvanların taş kesilmesi"

Develer ve kervan taş kesilir. (E.12)

D422.1.2. "At taş kesilir"

Gelin atın üzerinde dua eder ve tüm kervan taş kesilir. (E.1)

(T) D422.4. "Keçi taş kesilir"

Allah tarafından kadın da keçileri de taş kesilir. (E.18)

D231. "İnsan taş kesilir"

Gelin dua eder ve tüm kervan taş kesilir. (E.1) Gelin dua eder ve tüm kervan taş kesilir. (E.2) Allah tarafından herkes taş kesilir. (E.3)

Allah gelini, davulcuyu, zurnacıyı ve peşindeki vatandaşları taş yapar. (E.4)

Allah gelini, davulcuyu, zurnacıyı ve peşindeki vatandaşları taş yapar. (E.5)

Geç kız beddua eder ve ikisi birlikte taş kesilir. (E.6)

Kız peçesini kaldırıncı etrafı bir ışık kaplar ve ikisi de taş kesilir. (E.8)

Kırk kız dua eder ve uçurum kıyısında çam ağaçları altında taş kesilirler. (E.9)

İki kız kardeş dua ederek taş kesilir. (E.10)

Anne ile kızı dua ederek taş kesilir. (E.11)

Gelin dua eder ve tüm kervan taş kesilir. (E.12)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Taşlar Hacı Hasan'ın emriyle durur, Hacı Hasan da taş kesilir. (E.13)

Genç kız dünürleriyle birlikte taş kesilir. (E.14)

Kervandaki herkes taş kesilir. (E.15)

Âşıklar dua eder ve taş kesilirler. (E.16)

Beş kardeşler aynı anda taş kesilir. (E.17)

Allah tarafından kadın da keçileri de taş kesilir. (E.18)

Sadece gelin taş kesilir. (E.19)

D457.4.2. "Saç ormana dönüşür"

Güzelce kız'ın saçları ardıc ağacına dönüşür. (E.7)

(T) D457.18.3. "Gözyaşı yağmur damlasına dönüşür"

Güzelce kız'ın gözyaşları yağmur damlacıklarına dönüşür. (E.7)

D471. "Eşya taş kesilir"

Gelin dua eder ve tüm kervan taş kesilir. (E.1)

Gelinin sandığı da taş kesilir. (E.4)

Gelinin sandığı da taş kesilir. (E.5)

Genç kız kervanıyla birlikte taş kesilir. (E.14)

(T) D471.11 "Para/altın taş kesilir."

Allah, yere dökülen altınları taş yapar. (E.5)

Kervan tüm mallarıyla, altınıyla taş kesilir. (E.15)

D521. "Dilek dileme sonucu dönüşme"

Gelinin duası kabul olur ve taş kesilir. (E.1)

Gelinin duası kabul olur ve taş kesilir. (E.2)

Gelinin duası kabul olur, Allah herkesi taş yapar. (E.4)

Gelinin duası kabul olur, Allah herkesi taş yapar. (E.5)

Allah, Güzelce Kız'ın duasını kabul eder ve kaya kızı yutar. (E.7)

Kız kardeşlerin duası kabul olur ve taşa dönüşürler. (E.10)

Anne ile kızının duası kabul olur ve taşa dönüşürler. (E.11)

Gelinin duası kabul olur ve tüm kervan taş kesilir. (E.12)

Genç kızın duası kabul olur ve taşa dönüşür. (E.14)

F530. "Olağanüstü durumlar"

Kayaların arasında "insan dikmiş gibi" kendiliğinden ağaçlar büyür. (E.11)

Hacı Hasan dağdan gelen taşları emir vererek durdurur. (E.13)

F575.1. "Olağanüstü güzellikteki kadın"

Kız o kadar güzeldir ki yüzünü görenler taş kesilir. (E.8)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

F811. "Olağanüstü ağaçlar"

Oradan bir dal götüren götürdüğü gibi geri getirir. Ağaçlar olduğu yerde ateş alır. (E.11)

F900. "Kerametler"

Hacı Hasan taşlara dur der ve taşlar durur. (E.13)

H300. "Evlilikle ilgili sınavlar"

Kızın yüzüne bakmaya cesaret edip de taş kesilmeyen kişiyle evlenecektir. (E.8)

K1300. "İğfal"

Delikanlı genç kızı iğfal eder. (E.6)

K1821.3. "Yüzün peçeyle gizlenmesi"

Yüzünü görenler taş kesilir, bu yüzden peçeyle gezer. (E.8)

M411. "Bedduanın yerine getirilmesi"

Kız delikanlıya taş kesilesin diye beddua eder. (E.6)

Seyyidvakkasın bedduasıyla kervan taş kesilir. (E.15)

M411.8. "Velinin/Kutsal Şahısların (Peygamberlerin) kargışı"

SeyyidVakkas kendisini rahatsız eden kervanlara beddua eder. (E.15)

M430. "Şahısların bedduası"

Kız delikanlıya taş kesilesin diye beddua eder. (E.6)

P10. "Krallar/Hükümdarlar/Padişahlar"

Hükümdarın çok güzel bir kızı vardır. (E.8)

P40. "Kral/Hükümdar/Padişah kızları"

Hükümdarın çok güzel bir kızı vardır. (E.8)

P150. "Zengin insanlar"

Zengin bir ağanın oğluna layık kız aranır. (E.5)

P232. "Ana ve Kızı"

Anne ve kızı dereye çıplak bir halde banyo yaparken eşkıyanın saldırısına uğrar. (E.11)

P234. "Baba ve kızları"

Hükümdarın çok güzel bir kızı vardır. (E.8)

(T) P251.6.8. "Beş erkek kardeş"

Köyde iman eden sadece beş kardeş vardır. (E.17)

P252.1. "İki kız kardeş"

İki kız kardeş dua ederek taş kesilir. (E.10)

P412. "Çoban"

Çok da yakışıklı olmayan bir çoban dağdan inerek kıza talip olur. (E.8)

Çoban kız Akdağ'ın tepesinde keçileriyle kara yakalanır. (E.18)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

(T) P460.1. "Davulcu ve Zurnacı"

Davulcu ve Zurnacı da taş kesilir. (E.5)

Davulcu ve Zurnacı da taş kesilir. (E.12)

P461. "Asker"

Savaş zamanı düşman askerleri kızları kovalar. (E.9)

Rum askerleri iki kız kardeşe saldırırlar. (E.10)

P475. "Haramiler"

Haramiler gelin alayını basarlar. (E.1)

Gelinin altınlarını almak için haramiler yol keserler. (E.4)

Üç Oda mağarasından çıkan eşkıyalar Güzelce Kız'a saldırırlar. (E.7)

Haramiler derede çıplak olarak yıkanan anne ve kızına saldırırlar. (E.11)

P551. "Ordu"

Savaş zamanı düşman askerleri kızları kovalar. (E.9)

Q240. "Cezalandırılmış cinsi günahlar"

Genç kıza musallat olan delikanlı Allah tarafından taş kesilerek cezalandırılır. (E.6)

Q395. "Saygısızlık cezalandırılır"

Çoban kız Allah'la alay ettiği için taş kesilir. (E.18)

Q551.3.4. "Taşa çevirerek cezalandırma"

Allah tarafından olayın tüm unsurları taş kesilir. (E.3)

Allah tarafından kadın da keçileri de taş kesilir. (E.18)

*R200-R299. "Firarlar ve Takipler"**R210. "Firarlar"*

Gelin ve damat alayı haramilerden kaçarken derenin iki yakasında kalırlar. (E.1)

Güzelcekız haramilerden kaçır. (E.7)

Kırk kız düşmandan uçurumun kıyısına kadar kaçarlar. (E.9)

İki kız kardeş Rumların elinden uçurumun kıyısına kadar kaçarlar. (E.10)

Beş kardeş kâfirlerin zulmünden kaçarlar. (E.17)

Gelinkız ve âşığı anne-babasından kaçır. (E.19)

S10. "Zalim anne baba"

Kız, istemediği halde babası tarafından gelin edilir. (E.12)

Başkasına âşık olan kızı anne ve babası istemediği birine verir. (E.14)

Başkasına âşık olan kızı istemediği birine verirler. (E.16)

Anne ve babası gelinkızı öldürmek için takip eder. (E.19)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

S50. "Zalim kanuni akrabalar"

Akrabaları gelinkızı öldürmek için takip eder. (E.19)

T0-T99. "Aşk"

Birbirini seven iki genç evlenir. (E.2)

Gelin ve damat birlikte kaçarlar. (E.2)

Genç kızın başka bir sevdiği vardır. (E.14)

Bir kızla bir oğlan Leyla ile Mecnun gibi birbirlerini severler. (E.16)

T75.3. "Ümitsiz aşk"

Güzelce Kız, gönlünü bir Müslüman gencine kaptırır. (E.7)

Kavuşamayacaklarını anlayan âşıklar dua eder ve taş kesilirler. (E.16)

Birbirini seven gençler kavuşamayacaklarını anlayınca kaçarlar. (E.19)

(T)T130.1. "Dünür olma"

Yol kesenler önce damadı sonra dünürleri öldürürler. (E.5)

Genç kız, dünürleriyle, kervanıyla birlikte taş kesilir. (E.14)

T133. "Düğün için seyahat"

Komşu köyden kız alıp, Korkut köyüne götürmektedirler. (E.4)

Gelin baba evinden getirilirken kızı daha önce isteyenler yollarını keserler. (E.5)

Bir köyden Küçükkızılca köyüne rızası olmadan gelin götürülür. (E.12)

T133.5. "Gelin getirmek için ata bindirilir"

Haramiler gelin alayını basarlar. Gelin o sırada atın üzerindeyken dua etmiş. (E.1)

T133. "Düğün için seyahat"

Musaköy'den başka bir köye gelin götürülür. (E.1)

T136.3. "Düğün eğlencesi"

Musaköy'den gelin götürülür. (E.1)

Birbirini seven gençler düğün yapıp evlenirler. (E.2)

Aileler razı olur ve düğün kurulur. (E.5)

Küçükkızılca köyüne götürülen geline düğün kervanı eşlik eder. (E.12)

T192. "Zorla evlilik"

Bir köyden Küçükkızılca köyüne rızası olmadan gelin götürülür. (E.12)

Başkasına aşık olan kızı istemediği birine verirler. (E.14)

T376. "Evlenme hazırlığı"

Komşu köyden kız istemeye gelirler. (E.3)

Komşu köyden kız alıp, Korkut köyüne götürmektedirler. (E.4)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

T471. "Cinsel saldırı"

Tarlada çalışan bir genç kıza bir delikanlı musallat olur.(E.6)

Rum askerleri kızlara cinsel saldırıda bulunmak ister.(E.10)

Haramiler çıplak yıkanan anne ve kıza saldırırlar.(E.11)

(T) V0.1. "Abdest"

Hacı Hasan hiç abdest almaz. (E.13)

(T) V56. "Namaz"

Hacı Hasan namaz kılmayan birisidir. (E.13)

V50. "Dua "

Başına kötü şeyler geleceğini anlayan gelin dua eder. (E.1)

Yakalanacaklarını anlayan gelin ve damat dua eder. (E.2)

Gelinin eski talipleri gelini öldürmeye yeltenince kız dua eder. (E.4)

Gelinin eski talipleri gelini öldürmeye yeltenince kız dua eder. (E.5)

Kayanın tepesine çıkarak beni kurtar diye tanrıya dua eder. (E.7)

Uçurumun kenarına gelince kızlar dua ederler. (E.9)

Kaçacak yerleri kalmayan kız kardeşler taş dönmek için dua ederler. (E.10)

Kaçacak yerleri kalmayan anne ve kızı taş dönmek için dua ederler. (E.11)

Evlenmek istemeyen gelin dua eder. (E.12)

İstemediği kişiyle evlenmektense taş olmayı diler. (E.14)

Kavuşamayan âşıklar taş ya da kuş olmak için dua ederler. (E.16)

Yakalanacaklarını anlayan beş kardeş dua ederek taş kesilmeyi diler. (E.17)

Çoban kız, baharın gelmesi için Allah'a dua eder. (E.18)

Gelinkız anne-babasının elinde ölmektense taş kesilmek için Allah'a dua eder. (E.19)

V113. "Türbeler"

Kervan zamanı Geygel'den geçen kervanlar SeyyidVakkas hazretlerini türbesinde rahatsız eder. (E.15)

V220. "Veliler"

Kervan zamanı Geygel'den geçen kervanlar SeyyidVakkas hazretlerini türbesinde rahatsız eder. (E.15)

V229.1. "Veli doğaüstü gücüyle ölümden döner"

Türbesinde rahatsız olan SeyyidVakkas kervancılara beddua eder. (E. 15)

V300. "Dini inanışlar"

Kayaları ziyarete gelenler orada kurban keserler. (E.11)

Askere giden gençler ilk mektuplarını kayaya asar. Sağ salim askerden döneceklerine inanırlar. (E.13)

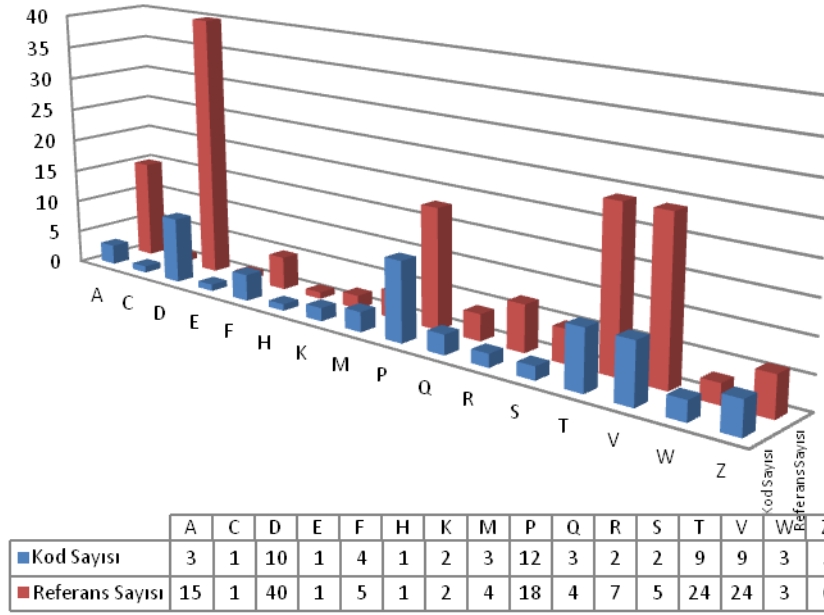
Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

- Ziyarete gelenler sancılarını taşlara çivileyip giderler. (E.14)
- (T) V301. "Dini inanışlar (adak adama)"
- Çoban kız, baharın gelmesi için Allah'a dua eder ve bir keçi adar. (E.18)
- V320. "Kâfirler"
- Kâfirler köyü basarlar. (E.17)
- V530. "Hacılar"
- Hacı Hasan doğru sözlü, yalan söylemeyen birisidir. (E.13)
- W35. "Doğruluk"
- Hacı Hasan her zaman doğru konuşur. (E.13)
- W154. "Nankörlük"
- Allah tarafından hayatı kurtarılan kadın nankörlük ederek sözünde durmaz ve alay eder. (E.18)
- W185. "Zor kullanma"
- Delikanlı genç kıza zorla sahip olur. (E.6)
- (T) Z71.0.2. "Formelistik sayı 2"
- İki kız kardeş uçurumun kıyısında taş kesilirler. (E.10)
- Z71.3. "Formelistik sayı 5"
- Köyde iman eden sadece beş kardeş vardır. (E.17)
- Z71.12. "Formelistik sayı 40"
- Kırk gün kırk gece düğün yaparlar. (E.5)
- Kırk kızlar uçurumun kıyısında taş kesilirler. (E.9)
- (T) Z71.12.0.1. "Kırk gün Kırk gece düğün"
- Kırk gün kırk gece düğün yaparlar. (E.5)
- Z200. "Kahramanlar"
- İki kız kardeş şehrin savunmasında görev üstlenirler. (E.10)

Tarafımızdan sahada derlenen 19 taş kesilme efsanesi metninin "Motif Index" kataloğu içerisindeki yeri aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir. Kod, indeks içerisindeki motiflere ait alt başlıkların sayısını; referans da bu başlıklar içerisine alınan motif sayısını gösterir.

Şekil 26: Taş Kesilme Efsaneleri İçindeki Motiflere Ait Kod ve Referans Sayısı

Taş kesilme efsanelerinde 16 motif başlığına ait veri elde edilmiştir. Toplamda 70 motif başlığı içerisinde 160 motif verisi yer alır. B.Hayvanlar, G.Devler, J.Akıllılar ve Aptallar, L.Kaderin Ters Dönmesi, N.Şans ve Talih, U.Hayatın Tabiatı ve X.Mizah üst başlıklarında taş kesilme efsanelerine ait motif tespit edilememiştir. Toplamda 70 motif başlığı içerisinde 160 motif verisi yer alır. Bu bölümde (T) başlığı ile ifade edilen motif sayısı 12 olup bunlara ait verilerin sayısı da 13'tür. 70 motif başlığının %17,14'ünü Türk kültürüne ait motifler oluşturur. Ayrıca 160 verinin de %8,12'sini Türk kültürüne ait motifler oluşturur.

En çok motif başlığı “P. Cemiyet” içerisinde tespit edilmiştir. Bu durum efsanenin konusu ile ilgilidir. Zira elimizde on dokuz efsane metninde de çeşitli insan zümrelerinin taşla dönüşmesi konu edilir. “D. Sihir”, kırk motif verisi ile en çok tekrarlanan konudur. “T. Cinsiyet” ve “V.Din” de dokuz motif başlığı ile tekrar edilen diğer konulardır.

Amasya’da derlenen on dokuz adet taş kesilme efsanesinin konu tasnifi temel hususiyetlerinin ortaya konulabilmesi amacıyla daha geniş tutulmuştur. Temel olarak on başlık altında değerlendirebileceğimiz efsaneler şu şekilde gruplandırılabilir:

1. Harami saldırısından korunmak için duanın sonucu olarak taş kesilme (1, 2, 3, 4, 5 ve 7 numaralı efsaneler)
2. Cinsel saldırıya uğrayan kızın bedduası sonucu taş kesilme (6 numaralı efsane)
3. Olağan üstü güzel kıza bakmanın neticesi olarak taş kesilme (8 numaralı efsane)
4. Namusunu korumak için dua sonucu olarak taş kesilme (9, 10, 11 numaralı efsaneler)
5. Zorla evlendirilen kızın duası sonucu taş kesilme (12 ve 14 numaralı efsaneler)
6. Keramet gösterirken taş kesilme (13 numaralı efsane)
7. Velinin bedduası sonucu taş kesilme (15 numaralı efsane)
8. Kavuşamayan âşıkların duası sonucu taş kesilme (16 ve 19 numaralı efsaneler)
9. Allah'a karşı küstahlığın sonucu taş kesilme (18 numaralı efsane)
10. Düşman zulmünden kaçarken taş kesilme (17 numaralı efsane)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Sonuç

Efsanelerin tamamında bir dilek, tabu ya da istenmeyen bir davranış ve neticesinde değişim esastır. Tüm bu unsurlar inanç kaynağı etrafında birleşirler. İnanç, insanın fitratında bulunan bir olgudur. Onu salt tanrıya ya da tanrısal varlıklara iman şeklinde değerlendirmek de doğru değildir. Bir varlığın kutsallaştırılması ya da tanrısallaştırılması değil de bazen bu durumun reddedilmesi inanç ikrarıdır.

Efsanenin yapısı basittir. İnsanoğlu inanmayı tercih eder. Bu durum kendi kutsalını edinmesiyle sonuçlanır. Toplamların geçmişten biriktirerek bugüne aktardıkları tecrübeleri, normları oluşturur. Bu kimi zaman tabu kimi zaman töre ve modern toplumda hukuk olarak karşılık bulur. Bu unsurların her toplumda aynı olmaması gerçeği biriktirilenlerin aynı olmaması sebebiyledir. Akli kapasite benzer şeyler üretebilirse de benzerliklerin altyapısı farklı olabilir.

Amasya’da derlediğimiz ve çeşitli sınıflama isimleri altında motiflerini çıkardığımız 19 taş kesilme efsanesi metninin insanoğlunun inanma ihtiyacının bir sonucu olarak yaşam alanı bulunduğunu ifade edebiliriz. Bu anlatılar, günümüz inanç evreninin sınırları içerisinde yer alan ya da geçmişten getirdiği inanmaları İslâmleştiren anlatan ve bu şekilde anlattıklarını meşrulaştıran halkın yaşadığı ortamın töresini, hukukunu, normlarını belirlemek için gelenekleri gereği farkında olmadan ürettikleri inanç eksenli değer mekanizmalarıdır.

Amasya taş kesilme efsanelerinin motif ve konuları incelendiğinde halkın bu yapıyı bir eğitim aracı olarak kullandığı görülür. Kutsal olanı koruma, hürmet gösterme, inançlara değer verme, farklı inançlara saygı gösterme, aşk, sevgi gibi değerlerin kutsallığı, töre ve normlara uymanın zorunluluğu, iyilik ve erdemin ve inancın insanlara sundukları gibi eğitsel başlıklar temayı oluşturur. Ayrıca anlatılan metinlerin gerçekliği konusunda birkaç istisna dışında şüphe dahi yoktur.

Amasya taş kesilme efsanelerinin kendine mahsus bir şekli yoktur. Genellikle kısa sayılabilecek metinlerden oluşur. Anlatım bir giriş formeli bulunmadan doğrudan konudan başlar, ana hatlarıyla konu özetlenir ve ders niteliğindeki “sebeb-i nakil” söylenerek tamamlanır. Anlatmanın tamamı sondaki ders üzerine yoğunlaşır. Efsaneler günlük konuşma dilinde, süsten uzak, yalın bir şekilde anlatılmaktadır.

KAYNAKÇA

- DÉGH, Linda (2001). **Legend and Belief: Dialectics of a Folklore Genre (Efsane ve İnanç: Folklor Türlerinin Diyalektiği)**, Bloomington: Indiana University Press.
- EKİCİ, Metin (1998). “Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar İlişkisinin Önemi” **Milli Folklor**, S. 39, s. 25-34.
- ELİADE, Mircea (2003). **Dinler Tarihine Giriş**, (Çev. Lale Arslan), İstanbul: Kabala Yayınları.
- ERGİN, Muharrem (1989). **Dede Korkut Kitabı I Giriş-Metin Faksimile**, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- ERGÜN, Metin (1997). **Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi I**, Ankara: Atatürk Kültür, Dil Tarih Yüksek Kurumu.
- FEYZİOĞLU, Nesrin (2011). Gelin Kaya Efsaneleri ve Taş Kesilme Motifi Üzerine Bir Değerlendirme, **Gazi Türkiyat**, S.9, ss. 115-133.
- GÜNDÜZ, Şinasi (1998). **Mitoloji ile İnanç Arasında -Ortadoğu Dinsel Gelenekleri Üzerine Yazılar-**, Samsun: Etüt Yayınları.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

- KAYA, Muharrem (2007). **Mitolojiden Efsaneye Türk Mitolojisinin Türkiye’deki Efsanelerde İzleri**, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- OĞUZ, Öcal ve ERSOY, Petek (2007). **Türkiye’de 2006 Yılında Yaşayan Taş Kesilme Efsaneleri Mekânlar ve Anlatılar**, Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayını.
- ÖGEL, Bahaeddin (2010). **Türk Mitolojisi I**, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- ÖRNEK, Sedat Veyis (2000). **100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane**, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- SAKAOĞLU, Saim (1980). **Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu**, Ankara: Kültür Bakanlığı.
- SCHIMMEL, Annemarie (2002). **Tanrının Yeryüzündeki İşaretleri**, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- ; (1955). **Dinler Tarihine Giriş**, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- TANYU, Hikmet(1968). **Türklerde Taşla İlgili İnançlar**, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- YAPICI, Şenay ve YAPICI, Mehmet(2010). **Eğitim Psikolojisi**, Ankara: Anı Yayıncılık.